

Rješenja testa za državno natjecanje iz filozofije 2019.

Poštovane kolegice i kolege,

nadamo se da će priložena rješenja s načinom bodovanja pomoći u ispravljanju testa. U pitanjima u kojima se traži nešto objasniti, obrazložiti ili protumačiti, navodimo samo bitne momente odgovora, a nastavnik treba prosuditi je li odgovor složen u adekvatnu cjelinu. Ako smo negdje previdjeli neki relevantan moment koji učenik navodi, to svakako treba uzeti u obzir i odgovarajuće vrednovati.

1. pitanje [2 boda = 2 x 1]

Prema *direktnom realizmu* postoji vanjski svijet materijalnih objekata i njihovih svojstava neovisno o našoj spoznaji, a ono što mi spoznajemo upravo su ti objekti i njihova svojstva. [1 bod] *Indirektni realizam* priznaje postojanje vanjskog svijeta materijalnih objekata, ali ono što mi spoznajemo nisu sami ti objekti, nego osjetilni podatci ili reprezentacije tih objekata. Dakle, te objekte spoznajemo samo neizravno. [1 bod]

2. pitanje [4 boda = 4 x 1]

Jezik je slika svijeta [1 bod], rečenice prirodne znanosti su istinite [1 bod], a rečenice filozofije nisu ni istinite ni neistinite, nego besmislene [1 bod]. Funkcija filozofije je kritika jezika (logičko razjašnjavanje misli, razgraničavanje mislivog od nemislivog). [1 bod]

3. pitanje [2 boda]

Život je trajanje/kontinuitet. Inteligencija ne može misliti kontinuitet/evoluciju jer je racionalna pojmovna analiza statična pa inteligencija razumije život kao niz odvojenih zasebnih stanja i time ne dohvaća njegovu bit – trajanje. [2 boda]

Alternativni odgovor: Vrijeme je čisto trajanje. Razum vremenu pristupa mehanički, cijepa ga na dijelove i mjeri prostorom. A to je u suprotnosti s trajanjem koje stoji u temelju života. Stoga znanost ne može razumjeti život u njegovu kontinuitetu.

4. pitanje [4 boda = 4 x 1]

Istinitost suda je u njegovoj koherentnosti s drugim sudovima neke teorije [1 bod], a to znači da su svi ti sudovi konzistentni [1 bod] i da se međusobno podupiru [1 bod]. Bitna je razlika u tome da se istinitost suda ne određuje u odnosu prema realitetu [1 bod].

5. pitanje [3 boda = 3 x 1]

- a) Znanstvena spoznaja nije spoznaja bitka. [1 bod]
- b) Znanstvena spoznaja ne može odrediti ciljeve života. [1 bod]
- c) Znanost ne može dati odgovor na pitanje o svom vlastitom smislu. [1 bod]

6. pitanje [3 boda = 3 x 1]

a) Zato što iskustvo govori o onome što je bilo i ne nudi nikakav razlog zašto tako mora biti. [1 bod]

Alternativni odgovor: Zato što se iskustvo sastoji od ograničenog broja opažanja koja, ma kako brojna bila, ne govore ništa o beskonačno mnogo slučajeva u kojima pokus nije bio izveden. Prihvaća se i bilo koja formulacija koja zadovoljavajuće eksplicira tzv. problem indukcije.

b) Općenitost i nužnost istina na kojima deduktivno gradimo znanje potječe od Osnovnih ideja koje primjenjujemo na iskustvo. [1 bod]

c) Za Geometriju to je ideja prostora, za Mehaniku to su ideje sile i gibanja. Te osnovne istine, koje u sebi sadrže osnovne ideje, nazivaju se aksiomima. [1 bod]

7. pitanje [3 boda = 3 x 1]

a) Na prvom stupnju zakoni su bili prihvaćani zbog njihovog podudaranja s opažljivim činjenicama, ali su bili smatrani čisto deskriptivnima, jer nisu mogli biti izvedeni iz razumljivih principa koji su u to vrijeme bili organicistički principi. [1 bod]

b) Na drugom stupnju mehanicistički zakoni stekli su reputaciju da su oni sami očigledni i razumljivi. [1 bod]

c) Na trećem stupnju, u 20. stoljeću, iznesene su nove fizikalne teorije za koje se smatra da pokrivaju opažljive činjenice bolje od mehanicističkih principa. Mehanicistički principi se još uvijek smatraju razumljivima, ali ne više i praktičnima. [1 bod]

8. pitanje [3 boda = 3 x 1]

a) Činjenica znanosti znači novu solidarnost između znanosti, odnosno između matematičko-prirodnoznanstvene spoznaje i historijske spoznaje, po uzoru na međusobno dopunjavanje Newtonove fizike i Kantove filozofije. [1 bod]

b) Činjenica znanosti je osnova cjelokupne zapadne kulture novoga vijeka, pogotovo u smislu filozofskih i prirodnoznanstvenih sistema. [1 bod]

c) Činjenica znanosti znači priznavanje posebnosti metode svake znanosti i priznavanje ograničenosti svake znanosti. Premda nije moguće formulirati metodu zajedničku prirodnoznanstvenim i duhovnoznanstvenim disciplinama, ono što im je zajedničko jest *disciplina* koja nas kao istraživače prisiljava da budemo nepovjerljivi spram samih sebe i spram mnijenja koja se u nama stvaraju, kao i da ne izgubimo iz vida granice onoga što znamo. [1 bod]

9. pitanje [3 boda = 3 x 1]

Točna rješenja su: c, d, f.

10. pitanje [3 boda = 3 x 1]

Normalna znanost ne provjerava teorije, nego rješava zagonetke (ili provjerava hipoteze) uz pretpostavku (ili u okviru) određene teorije. [1 bod] Kritičko raspravljanje dovodi u pitanje neku teoriju i nastupa tek iznimno rijetko, u tzv. kriznim situacijama kada se nemogućnost rješavanja zagonetke više ne može pripisati istraživaču, nego teoriji. [1 bod] Najveći dio znanstvenog rada odvija se kao rješavanje zagonetki u okviru tzv. normalne znanosti. [1 bod]